

Jaarverslag Financieel Toezicht 2022-2023

April 2023

Waarom financieel toezicht

Financieel toezicht helpt gemeenten bij het bevorderen van een gezonde financiële huishouding en biedt daarmee meerwaarde aan de kwaliteit van het openbaar bestuur. Financieel toezicht is een wezenlijk onderdeel van de 'checks and balances' binnen het openbaar bestuur en draagt hiermee bij aan het voorkomen dat een gemeente niet meer in staat is financiële tekorten zelf op te lossen. Een gemeente die toch nog in financiële moeilijkheden komt, kan op grond van Artikel 12 Financiële-verhoudingswet bij het ministerie van BZK een beroep doen op de collectieve middelen in het gemeentefonds. Iedere gemeente betaalt dan mee aan de financiële problemen van deze gemeente. Het belang van het financieel toezicht ligt dus bij de gezamenlijkheid van gemeenten.

De insteek van ons toezicht is proportioneel en risicogericht. Voor meer informatie verwijzen wij u naar ons **Gemeenschappelijk Toezichtkader (GTK)** en **Gemeenschappelijk Toezichtkader voor gemeenschappelijke regelingen**. Met deze rapportage wordt inzicht gegeven in de werkzaamheden in 2022 rondom het financieel toezicht op de begrotingen 2023 en de jaarrekeningen 2021 van de Zuid-Hollandse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Ook wordt een doorkijk gegeven naar de huidige stand van zaken in 2023.

Algemeen beeld

In 2022 hebben de gemeenten en gemeenschappelijke regelingen hard gewerkt om sluitende begrotingen op te stellen. Dit was niet makkelijk gegeven de hoge tekorten in het sociaal domein, de achterstanden die door de coronapandemie zijn opgelopen en de ambities die voortvloeiden uit nieuwe coalitieakkoorden naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen.

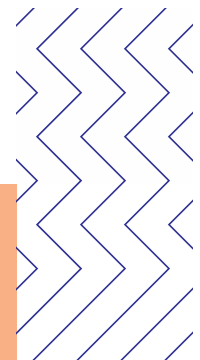
Alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen zijn erin geslaagd om voor 2023 een structureel en reëel sluitende begroting en/of meerjarenraming te presenteren, waardoor preventief (verscherpt) toezicht niet noodzakelijk is gebleken. Alleen de nieuwe gemeente Voorne aan Zee heeft nog geen begroting 2023 kunnen indienen aangezien de nieuwe raad pas in 2023 is geïnstalleerd. Zij staan daarom onder preventief (verscherpt) toezicht vanwege termijnoverschrijding. Dit resultaat is vooral te danken aan de hoge accessen in het gemeentefonds, *voor meer informatie zie onderdeel Algemene uitkering gemeentefonds* (wanneer het Rijk meer uitgeeft, gaat de uitkering gemeentefonds ook omhoog) die voor 3 jaar zijn vastgezet.

Om niet onder preventief toezicht te komen moesten de meeste gemeenten een structureel en reëel sluitende begroting indienen, aangezien een sluitende meerjarenraming (wat ook voldoende is voor repressief (regulier) toezicht) vrijwel onmogelijk is. Reden daarvan is dat het Rijk heeft besloten de

financieringssystematiek decentrale overheden los te laten en heeft daarmee de uitkering gemeentefonds vanaf 2026 aanzienlijk neerwaarts bijgesteld in afwachting van een andere werkwijze. Deze werkwijze kan nog wel eens op zich laten wachten, wat veel onzekerheid voor gemeenten met zich meebrengt op de langere termijn. Hiernaast zal in 2026 de opschalingskorting in volle omvang terugkomen, waardoor er met recht wordt gesproken over een 'Ravijnjaar'.

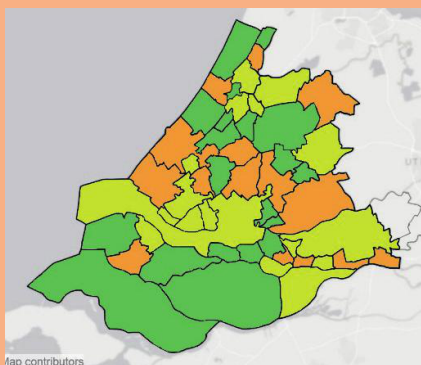
Landelijk staan er weinig gemeenten onder preventief toezicht. Dit is meer een resultante van het wettelijke criterium voor het bepalen van het toezichtregime, dan dat het iets zegt over de financiële positie (toekomstbestendigheid) van een gemeente. Door de hoge accessen was het voor gemeenten mogelijk om een sluitende begroting in te dienen (voorwaarde voor regulier repressief toezicht), terwijl het probleem ligt in de jaren 2026 en verder.

Voor de komende begrotingen 2024 zal er waarschijnlijk nog steeds sprake zijn van een grote mate van onzekerheid, mede als gevolg van de nog lopende onderhandelingen tussen het Rijk en de VNG rondom aanvullende rijksmiddelen voor Jeugdzorg. Het zal steeds moeilijker worden voor gemeenten om te blijven voldoen aan de voorwaarden voor regulier (repressief) toezicht. Duidelijkheid vanuit het Rijk is noodzakelijk.

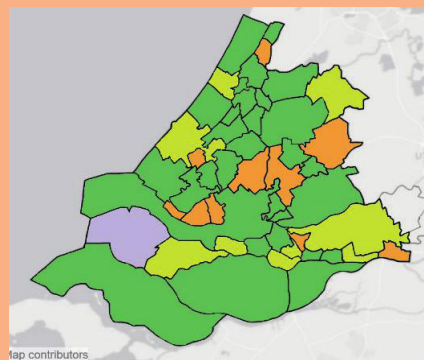

Risicoprofiel gemeenten begroting 2023

Voor het bepalen van de intensiteit van het toezicht werken we met een uitgebreider risicoprofiel per gemeente. Dit geeft aan welke gemeenten meer of minder aandacht behoeven. Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van het risicoprofiel (figuur 1 en 2) zien we dat er meer groene en minder oranje gemeenten zijn. Het risicoprofiel is ontworpen om te bepalen hoeveel aandacht een gemeente behoeft. Het geeft geen kwalitatieve beoordeling van de financiële positie van gemeenten. De positieve ontwikkeling is voornamelijk te danken aan het feit dat gemeenten zich vooral hebben gericht op het sluitend maken van het begrotingsjaar 2023. Dat is op 2 na, alle gemeenten gelukt. De 2 gemeenten die het niet is gelukt, hebben wel een sluitende meerjarenraming (2026) waardoor zij aan de Gemeentewet voldoen en preventief toezicht niet van toepassing is. Verder hebben gemeenten taakstellingen voor een groot deel weten in te vullen waardoor er in 2023 minder openstaande taakstellingen zijn, en verwerken gemeenten de lasten in het sociaal domein realistischer in hun begroting. Een sluitende meerjarenraming was voor maar liefst 34 gemeenten niet mogelijk (vorig jaar 12). Dit is vooral te wijten aan het loslaten van het systeem financiering decentrale overheden en de opschalingskorting vanaf 2026 (het ravijnjaar). Het risicoplaatje levert een goede indicatie van welke gemeente meer of minder aandacht nodig heeft, maar geeft een vertekend beeld als je deze in het licht van de financiële positie bekijkt. Op korte termijn hebben gemeenten de begroting op orde, maar het toekomstbeeld is erg somber vanwege de onzekerheid waarvoor gemeenten gesteld staan en verwachten wij bij ongewijzigde situatie een stijging in geel en oranje gemeenten vanaf 2026.

Figuur 1 Risicoprofielen begroting 2022

Figuur 2 Risicoprofielen begroting 2023

NB: De bovenstaande kaartjes geven niet de staat van de financiële positie van gemeenten weer. De financiële positie van gemeenten staat structureel onder druk door stijgende lasten (inflatie, jeugdzorg) en wegvallende inkomsten vanuit het Rijk vanaf 2026. Hierover zijn Rijk en gemeenten in gesprek.

Begrotingsscans

In 2022 hebben we vanuit de gemeenten geen verzoek om een begrotingsscan ontvangen. Naar verwachting hangt dat samen met de gehouden gemeentelijke verkiezingen, die de aandacht van bestuur en ambtelijke organisatie naar andere onderwerpen hebben verlegd.

In 2023 verwachten we wel op verzoek van enkele gemeenten een begrotingsscan op te stellen. Diverse gemeenten zijn met ingang van 2023 vanwege de

herverdeling geconfronteerd met een sterk verminderde algemene uitkering uit het gemeentefonds. Ook is er onzekerheid over de hoogte van de algemene uitkering vanaf 2026. Deze factoren kunnen leiden tot een behoefte om meer inzicht te krijgen in de besparingsmogelijkheden. De term 'begrotingsanalyse' hebben we inmiddels gewijzigd in 'taakveldanalyse', omdat deze term de inhoud van ons onderzoek beter karakteriseert.

Herindelingen en grenscorrecties

De gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne zijn per 1 januari 2023 gefuseerd tot de gemeente Voorne aan Zee. Alle drie de gemeenten hebben vanaf hun besluit om samen te gaan onder het preventief Arhi-toezicht (Wet algemene regels herindeling) gestaan tot de fusiedatum.

Vanaf de fusiedatum van 1 januari 2023 valt de nieuwe gemeente Voorne aan Zee onder preventief toezicht (op termijn). Dit is regulier beleid vanwege het feit dat een fusiegemeente niet tijdig (voor 15 november) een begroting kan indienen. Preventief toezicht houdt in dat de budgetten van de gemeente zijn bevroren op het niveau van de laatst vastgestelde begroting 2022 (inclusief autonome ontwikkelingen) van de drie voormalige gemeenten. Voor alle nieuwe besluiten met financiële consequenties is toestemming van GS vereist. Deze worden beoordeeld op basis van de criteria onuitstelbaar, onvermijdbaar of levert het besluit een besparing op. Zodra de begroting door de nieuwe gemeente is vastgesteld bepaalt GS, na goedkeuring van de begroting, de einddatum van het preventief toezicht.

Om de transitieperiode en beoogde schaa sprong van de nieuwe gemeente zo soepel mogelijk te laten verlopen, wordt er nazorg geleverd. Met deze nazorg wordt geborgd dat de provincie zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau de komende jaren voldoende aandacht blijft geven aan de gemeente Voorne aan Zee.

Gemeenschappelijke regelingen

Voor het uitvoeren van hun publieke taken werken gemeenten vaak samen met andere (overheids) organisaties. Verregaande vormen van samenwerkingen worden gevormd op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. In 2023 werken de Zuid-Hollandse gemeenten in 55 gemeenschappelijke regelingen (GR'en) samen. Dit is een lichte daling ten opzichte van voorgaande jaren waarbij bekende GR'en zoals de GR Drechtsteden en het Servicepunt⁷¹ zijn opgeheven. Dit betekent overigens niet dat er minder wordt samengewerkt. Zo kan er ook voor andere vormen van samenwerking worden gekozen zoals bijvoorbeeld de centrumregeling waarbij een centrumgemeente taken uitvoert voor de omliggende regiogemeenten. Ook zijn gemeenten aandeelhouder van diverse privaatrechtelijke partijen zoals netbeheerders, waterbedrijven en de BNG. De netbeheerders Stedin en Liander staan

vanwege de energietransitie voor een enorme investeringsopgave waardoor ze eind 2021 een kapitaalvraag hebben gedaan aan hun aandeelhoudende gemeenten.

Het toezicht op gemeenschappelijke regelingen is vastgelegd in het Gemeenschappelijk Toezichtkader (GTK) GR'en. Dit kader is een gezamenlijk product van alle provincies en is in 2022 vernieuwd. In 2022 is ook de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd. Diverse aanpassingen moeten de positie van raadsleden versterken en de democratische legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen verbeteren. Bestaande regelingen hebben twee jaar de tijd om de wijzigingen door te voeren. Om de Zuid-Hollandse GR'en en gemeenten hierop voor te bereiden hebben we in het najaar van 2021 een Focus op Financiën bijeenkomst georganiseerd over dit thema.

Leren en netwerken

Jaarlijks worden ambtelijke themasessies georganiseerd onder de naam Focus op Financiën. Deze themasessies sluiten aan op de behoeften van de gemeenten, GR'en en waterschappen. Deze themasessies worden georganiseerd vanuit de gedachte dat goed toezicht het lerend vermogen van zowel toezichtontvanger als -houder dient. Tevens wordt het netwerk vergroot en ervaringen gedeeld tussen de deelnemers van de bijeenkomsten.

In 2022 zijn naast digitale themasessies in de vorm van een Webinar ook weer een fysieke bijeenkomst georganiseerd. We hebben vanwege de vraag naar een tweede sessie van het in april 2022 gehouden thema over 'structurele en incidentele baten en lasten' een fysieke bijeenkomst in juni gehouden in nauwe samenwerking met de gemeente Rotterdam. Het succes van deze bijeenkomsten leverden zijn vruchten af bij ons onderzoek van de begrotingen 2023. De kwaliteit van de begroting op het gebied

van dit onderwerp is bij veel gemeenten en GR'en verbeterd. Ook konden wij vaak in de gesprekken met de toezichtontvanger naar deze gehouden Focus op Financiën verwijzen.

In oktober hebben we in samenwerking met een expert op het gebied van risicomanagement en de gemeente Gorinchem het onderwerp weerstandsvermogen en risicobeheersing onder de aandacht gebracht. Een goede opkomst met veel vragen en interesse. Aan de hand van de evaluatie konden we wederom spreken van een zeer geslaagde bijeenkomst.

We houden vast aan een combinatie van fysieke bijeenkomsten en Webinars. We blijven fysieke bijeenkomsten organiseren om elkaar te ontmoeten voor netwerkmogelijkheden en om er gezamenlijk van te leren. De Webinars zijn laagdrempelig en er haken veel deelnemers aan, aangezien je niet hoeft te reizen.

Algemene uitkering gemeentefonds

In het regeerakkoord is opgenomen dat de gemeenten in 2022 tot en met 2025 meer gelden vanuit het gemeentefonds ontvangen. De VNG heeft met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties afgesproken deze accessen (groei van het gemeentefonds) vast te zetten tot en met 2025. Hierdoor is geen sprake meer van de zogenaamde “trap-op-trap-af” systematiek (hogere uitgaven Rijk, hogere groei gemeentefonds vs. lagere uitgaven Rijk, lagere groei gemeentefonds). Het vastzetten van de accessen geeft de gemeenten komende jaren meer stabiliteit en zekerheid. Compensatie voor stijgende lonen en prijzen wordt nog wel in het gemeentefonds verwerkt.

Het Rijk is voornemens in 2026 tot een nieuwe financieringssysteem te komen waarbij meer ruimte komt voor gemeenten voor het opbrengen van eigen middelen (vergroting belastinggebied). Het Rijk loopt hierop vooruit door vanaf 2026 het accres van het gemeentefonds fors te laten dalen. Daarbovenop komt dat in 2026 doordat de oploop van de opschalingskorting voor gemeenten voor deze kabinetsperiode is geschrapt, maar vanaf 2026 in de boeken blijft staan. De VNG spreekt hierbij dan ook over een Ravijnjaar. Dit levert voor gemeenten problemen op bij het aangaan van structurele verplichtingen omdat in 2026 geen begrotingsruimte aanwezig is. Het Rijk heeft toegezegd in het voorjaar van 2023 met meer duidelijkheid te komen over de groei van het gemeentefonds in 2026.

Extra gelden jeugdzorg

In afwijking van de uitspraak van de commissie van wijzen is additionele financiering voor jeugdzorg alleen voor 2023 beschikbaar gesteld. In het regeerakkoord is opgenomen dat vanaf 2024, in aanvulling op de huidige hervormingsagenda, extra beleidsmaatregelen in de jeugdzorg worden genomen die moeten leiden tot een besparing in 2024 en 2025. Momenteel worden de extra gelden voor de jeugdzorg door middel van de meicirculaire steeds alleen voor het begrotingsjaar toegekend en niet voor de verdere jaren. De provincie heeft de gemeenten de mogelijkheid gegeven een stelpost van 100% op te nemen met de door het Rijk toegezegde bedragen voor de overige jaren in de meerjarenraming.

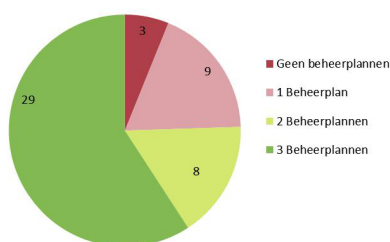
Herverdeling gemeentefonds

Vanaf 1 januari 2023 is de nieuwe verdeling van het gemeentefonds verwerkt in de algemene uitkering. Hoofddoel voor het nieuwe verdeelstelsel was om het eenvoudiger en uitlegbaar te maken en beter aan te sluiten bij de noodzakelijke kosten die gemeenten maken (dat was vooral nodig in het sociaal domein). Het Rijk heeft een ingroepad gevormd waardoor gemeenten de tijd krijgen om dit in de ramingen te verwerken. De minister heeft aangegeven dat na evaluatie van de herverdeling besloten wordt over het traject nadat het ingroepad is afgelopen (vanaf 2026 en verder). Als de volledige effecten verwerkt worden dan heeft dit een groot financieel gevolg voor een aantal Zuid-Hollandse gemeenten.

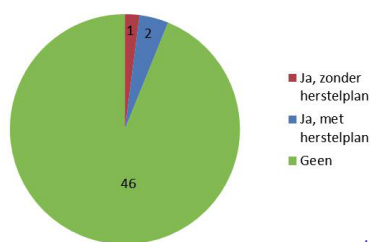
Onderhoud kapitaalgoederen

Wegen, bruggen, kademuuren, openbaar groen zijn een greep uit de kapitaalgoederen (investeringen) die een gemeente heeft om te onderhouden. Het beheer en onderhoud van deze kapitaalgoederen is belangrijk omdat het hier om publieke ruimte gaat die direct invloed heeft op het woonklimaat van de inwoners van een gemeente. De kosten voor beheer en onderhoud van deze kapitaalgoederen neemt een groot deel van het gemeentebudget in beslag. Door middel van actuele beheerplannen kan het beheer en onderhoud goed geregeld worden. In de actuele beheerplannen (maximaal vijf jaar oud) worden de kosten voor onderhoud inzichtelijk gemaakt. Het is belangrijk dat de invulling van deze beheerplannen aansluit op het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau. Wij toetsen of in de begroting een reële raming is opgenomen voor het onderhoud. Hiervoor kijken wij naar de actualiteit van de beheerplannen en het bestaan van achterstallig onderhoud. In het bijzonder kijken wij naar de beheerplannen wegen, kunstwerken en gebouwen. In de begroting 2023 hebben 29 van de 49 gemeenten voor deze categorieën actuele beheerplannen (gemeente Voorne aan Zee is buiten beschouwing gelaten) Wanneer achterstand in het onderhoud leidt tot onveilige situaties of kapitaalvernietiging noemen we dit achterstallig onderhoud. Er is sprake van achterstallig onderhoud bij 3 gemeenten. Bij 2 gemeenten is hiervoor een herstelplan opgesteld en bij 1 gemeente nog niet. Dat beheerplannen actueel zijn, is een belangrijk onderwerp waarvoor wij aandacht blijven vragen in onze gesprekken en toezichtbrieven.

Actuele verplichte beheerplannen

Achterstallig onderhoud

Woonlasten

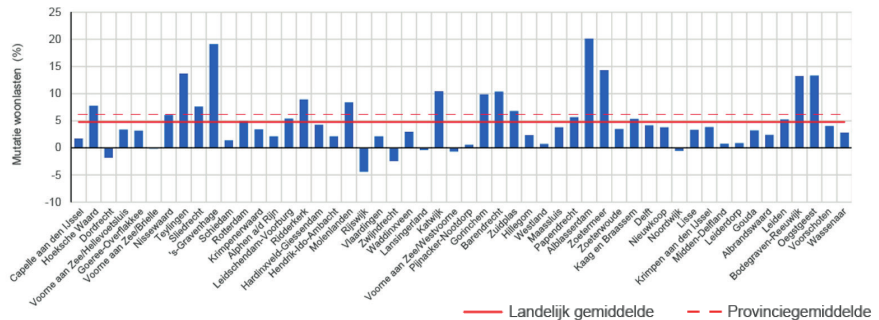
De gemeentelijke woonlasten voor eigenaar-bewoner bestaan uit de onroerend zaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) is een onafhankelijk onderzoeksinstituut verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij publiceert jaarlijks o.a. de cijfers (van de ontwikkeling) van de gemeentelijk woonlasten.

Fusiegemeente Voorne aan Zee heeft nog afzonderlijke tarieven voor de voormalige gemeenten voor wat betreft de afvalstoffenheffing en de rioolheffing en daardoor verschil in hoogte van de totale gemeentelijk

woonlasten. Binnen 2 jaar na oprichting van de nieuwe gemeente moeten deze tarieven zijn geharmoniseerd. We zien in het overzicht dat de gemiddelde gemeentelijke woonlasten voor eigenaar-bewoner in 2023 in Zuid-Holland, met € 976 per huishouden, iets hoger is

dan het landelijk gemiddelde, zijnde € 944 per huishouden. De stijging ten opzichte van 2022 is in Zuid-Holland is 5,7%, tegenover een landelijke stijging van 4,8%. Tussen de gemeenten zien we forse verschillen in stijging/daling van de gemeentelijke woonlasten ten opzichte van 2022. Huishoudens met een huurwoning betalen in 2023 gemiddeld € 436 aan de gemeente. Dat is 3,2% meer dan vorig jaar. In Zuid-Holland betalen de huurders gemiddeld € 474, een stijging van 4,2%. Voor een gedetailleerd beeld per gemeente verwijzen wij naar de Atlas van de lokale lasten 2023 te vinden op <https://www.coelo.nl/>

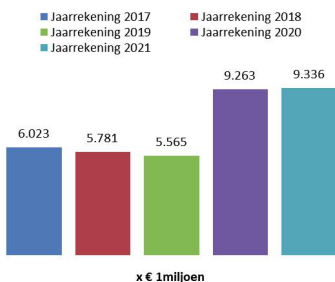
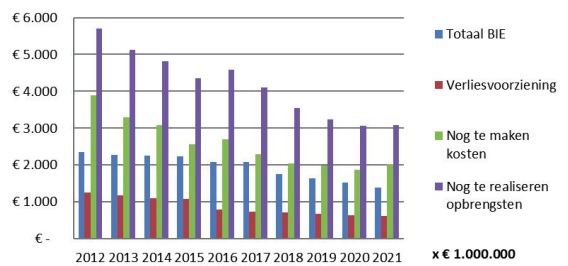
Procentuele stijging van de woonlasten eigenaar-bewoner in 2023 ten opzichte van 2022

Grondexploitatie

De bouwgronden in exploitatie (BIE) vertegenwoordigt alle kosten die samenhangen met de aankoop en bewerking van grond, met als doel deze te verkopen voor ontwikkeling (woningen, kantoren, etc.) minus de verkoopopbrengsten die al zijn gerealiseerd. We zien de afgelopen jaren dat de BIE een dalende trend vertoont. Er worden dus meer gronden verkocht dan dat er nieuwe investeringen in grondexploitatie worden gedaan. Vandaar ook de sterke daling van de nog te realiseren opbrengsten. In 2021 zien we nog steeds een daling van de bouwgronden in exploitatie, maar de totale nog te realiseren opbrengsten en nog te maken kosten nemen toe. Dit kan betekenen dat er weer meer nieuwe grondexploitatie worden opgestart, waardoor we in komende jaren de bouwgronden in exploitatie weer zouden moeten zien stijgen. Dat zou in lijn liggen met de woningbouwopgave en dus een positieve omslag betekenen. Aan actieve grondexploitatie zijn echter ook risico's verbonden rondom marktontwikkelingen

Ontwikkeling grondexploitatie

Ontwikkeling eigen vermogen

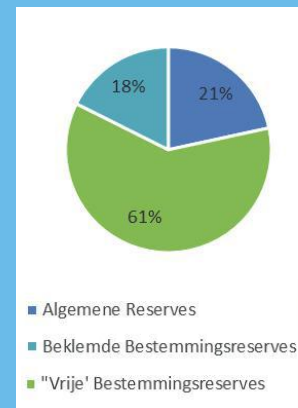
Na een jaar van een zeer sterke stijging van het totaal eigen vermogen van de Zuid-Hollandse gemeenten in 2021, door verkoop aandelen Eneco, is de stijging van het totaal eigen vermogen van de Zuid-Hollandse gemeenten in 2022 beperkt gebleven tot 0,8%. Dit is nagenoeg dezelfde tred als de stijging van het aantal inwoners in Zuid-Holland. Hoewel het totaal eigen vermogen van de gemeenten is gestegen in 2021, zagen 18 gemeenten hun eigen vermogen afnemen. Hieronder staat de meerjarige ontwikkeling van het eigen vermogen weergegeven op rekeningbasis.

Onderverdeling eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de algemene reserve en bestemmingsreserves. De algemene reserve heeft een bufferfunctie en dient voor het afdekken van de geïnventariseerde risico's en vormt verreweg het belangrijkste onderdeel van de totale gemeentelijke weerstandscapaciteit. Bestemmingsreserves zijn dat deel van het eigen vermogen waaraan een bepaalde bestemming is gegeven. Bestemmingsreserves zijn niet zo vrij besteedbaar als de algemene reserve, maar de raad kan wel de bestemming daarvan wijzigen. In een aantal gevallen kan de bestemming echter niet meer worden gewijzigd, omdat de bestemming al wordt ingezet voor structurele dekking van de (kapitaallasten in de) exploitatie.

Volgens het BBV mogen bestemmingsreserves, ook waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, niet worden gerekend tot de gemeentelijke weerstandscapaciteit.

Hiernaast staat de verdeling van het eigen vermogen weergegeven op basis van de begroting primo 2023. Binnen de individuele gemeenten zien we wel forse verschillen van welk deel van de bestemmingsreserves ingezet worden voor dekking van structurele lasten. We zien vooral bij grotere steden dat dit in verhouding een kleiner deel van de bestemmingsreserves is.

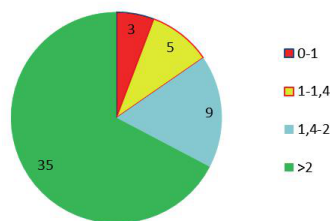

Weerstandvermogen

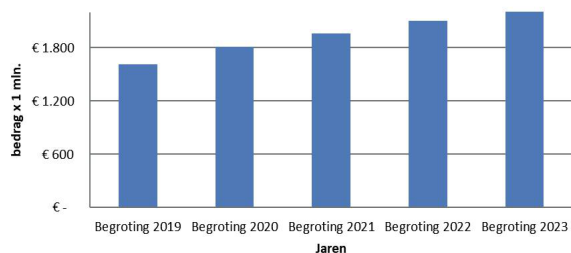
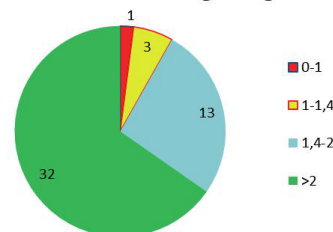
De gemeentelijke weerstandsratio geeft de verhouding weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en het op basis van hun risico-inventarisatie bepaalde benodigde weerstandsvermogen. Zoals eerder gemeld vormt de algemene reserve verreweg het grootste deel van de gemeentelijke weerstandscapaciteit. Elke gemeente neemt deze op bij de inventarisatie van de weerstandscapaciteit, eventueel aangevuld met andere onderdelen zoals stille reserves en onbenutte belastingcapaciteit. In de cirkeldiagrammen zien we de weerstandsratio's van de (52) gemeenten in 2022 en van de (49) gemeenten in 2023. De fusiegemeente Voorne aan Zee heeft op het moment van schrijven nog geen begroting 2023 ingediend.

We zien een verbetering van gemeenten die een matige of een onvoldoende weerstandsratio hadden. In de achterliggende cijfers zien we dat bij 21 gemeenten de weerstandsratio daalde, voornamelijk veroorzaakt door een stijgend risicoprofiel.

Weerstandratio begroting 2022

Weerstandratio begroting 2023

Investerings

De geplande investeringen nemen al een aantal jaren toe in omvang. De stijgingen zijn hoger dan het inflatiepercentage. Ook in de meerjarenraming tot en met 2026 zien we hogere investeringen ten opzichte van vorige begrotingen. De stijging kan te maken hebben met nieuwe wensen als gevolg van de verkiezingen in 2022. Andere oorzaken voor de jaarlijkse stijging kunnen zijn de opleving van de economie, uitgestelde investeringen na eerdere bezuinigingen, uitgestelde investeringen als gevolg van de coronapandemie en extra investeringen door de verkoop van Eneco aandelen. Eén specifieke oorzaak is moeilijk aan te geven.

Investerings leiden tot een lange termijn verbinding in de vorm van rente en aflossing. Nieuwe investeringen, anders dan vervangingsinvesteringen, leiden daarom tot hogere structurele lasten (rente en aflossing) voor gemeenten.

Wet- en regelgeving

De voorschriften voor de begrotings- en verantwoordingsdocumenten waaraan de gemeenten en provincies moeten voldoen staan in het BBV. De commissie BBV geeft in notities aan op welke wijze bepaalde onderwerpen in de begroting verwerkt kunnen of moeten worden. Er zijn in 2022 geen nieuwe notities uitgekomen. Verder kunnen er vragen worden gesteld aan de Commissie. Deze worden gepubliceerd op de website <http://www.commissiebbv.nl>.

Toezicht op de waterschappen

De provincie oefent ook het financieel toezicht uit op drie in Zuid-Holland gelegen waterschappen (Hoogheemraadschappen van Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard en het waterschap Hollandse Delta) en één Interprovinciaal waterschap samen met de provincie Noord-Holland (Hoogheemraadschap van Rijnland). Het toezicht op de waterschappen heeft andere aandachtsgedebieden dan het toezicht op gemeenten. Bij de waterschappen zijn de aandachtspunten met name de schuldpositie, de investeringsopgave, het verloop van de reserves en de hoogte van de tarieven. De lastendruk stijgt aanzienlijk. Dit komt met name door hogere energieprijzen, hogere cao's en het duurder worden van investeringen. Ook door de klimaatverandering is een stijging van investeringen te zien waardoor de tarieven stijgen. Bij het toezicht op de waterschappen is onze rol anders dan bij gemeenten. Een waterschap kan namelijk niet door GS onder preventief toezicht worden geplaatst.

Klanttevredenheidsonderzoek

Om het jaar houden wij een klanttevredenheidsonderzoek onder onze contactpersonen. Begin 2023 heeft er weer een onderzoek plaatsgevonden. De algemene waardering is positief en de gemiddelde score komt uit op 7,3 (was in 2019: 7,5).

De uitkomst van het klanttevredenheidsonderzoek leert dat het financieel toezicht als vriendelijk en toegankelijk wordt ervaren waarbij door competente toezichthouders proactief wordt meege gedacht over bepaalde actuele thema's. Ontwikkelpunten worden intern besproken en zoveel mogelijk meegenomen in de werkzaamheden in 2023. Het kan hierbij gaan om nog meer kennis en best-practices te delen, maar ook om het eerder communiceren van kaders rondom actuele ontwikkelingen.

Er vindt geregeld afstemming plaats met onze contactpersonen bij de gemeenten, waarin de specifieke onderwerpen worden besproken. Net als voorgaande jaren zullen wij begrotingsscans blijven aanbieden en worden de bijeenkomsten *focus op financiën* voortgezet. In de evaluaties hiervan krijgen wij positieve reacties terug.

Wat doet financieel toezicht?

Jaarlijks bepalen GS op basis van de begrotingen van de gemeenten en gemeenschappelijke regelingen welke vorm van toezicht het komend jaar van toepassing is. Kan de gemeente of gemeenschappelijke regeling haar begroting het komend jaar direct uitvoeren (repressief toezicht) of heeft de begroting eerst goedkeuring nodig van GS (preventief toezicht).

Repressief toezicht is standaard. De structurele lasten moeten gedekt zijn door structurele baten, en de ramingen in de begrotingen moeten reëel zijn. Financieel toezicht houden op de Zuid-Hollandse gemeenten is een dynamisch proces. Gedurende het jaar worden de gemeenten (financieel) risicogericht en proportioneel gevolgd in relatie tot de planning en control cyclus van de gemeenten.

Ook bieden we begrotingsscans aan en organiseren we bijeenkomsten ten behoeve van het 'leren en netwerken'.

Preventief toezicht is uitzondering en wordt ingesteld als niet voldaan wordt aan het criterium structureel en reëel evenwicht.

De begroting en de daaropvolgende wijzigingen moeten eerst worden goedgekeurd door GS, voordat deze kunnen worden uitgevoerd. Zolang de begroting niet is goedgekeurd, mag de gemeente geen verplichtingen aangaan of uitgaven doen zonder voorafgaande toestemming van GS. Ter ondersteuning van het herstelplan van de gemeente kan er een begrotingsscan worden gemaakt. Preventief toezicht kan ook worden ingesteld als niet is voldaan aan de wettelijke inzendtermijnen.

Tot slot

Dit document is vooral gericht op algemene financiële ontwikkelingen van de Zuid-Hollandse gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Voor meer informatie verwijzen wij u naar <https://staatvan.zuid-holland.nl/>.